

Jornada GROC 2014
Gramàtica Orientada a Competències

31 de gener de 2014

Gramàtica i escriptura: Ens cal saber gramàtica per revisar el que escrivim?

Xavier Fontich

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Grup de Recerca sobre
Ensenyament i Aprenentatge de Llengües

greal

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre gramàtica i revisió

1. Marc
2. Intervenció a l'aula
3. Objectius de recerca
4. Anàlisi
5. Resultats
6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus per al debat

El grup GREAL

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus per al debat

GREAL: Grup de Recerca sobre Ensenyament i Aprenentatge de Llengües

•Composició escrita	Camps (1994), Camps i Milian (2000), Ribas (1999), Guasch (1999), Milian (2000), Camps (2003)
•SD-escriptura	
•Activitat Metalingüística	
•Conceptes gramaticals dels alumnes	Ribas (2002), Camps et al (2005), Fontich (2006), Camps i Zayas (2006)
•SD-gramàtica	
•Gramàtica i escriptura a l'aula	Rodríguez (2011), Ribas et al. (en premsa)
•Gramàtica i escriptura: Els conceptes dels professors	Fontich i Birello (en premsa); Camps i Fontich (en avaluació)

Gramàtica i escriptura:

Ens cal saber gramàtica per revisar el que escrivim?

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus per al debat

Focus de debat Incidència de la instrucció gramatical en la millora de l'escrit dels alumnes.

Acord general Aquesta incidència no es dóna

Estudis de caire experimental
Andrews (2005)

Estudis qualitatius de caire sociocultural
Camps, 2000; Myhill, 2000

Gramàtica i escriptura:

Ens cal saber gramàtica per revisar el que escrivim?

Focus de debat	Incidència de la instrucció gramatical en la millora de l'escrit dels alumnes.
----------------	--

Acord general	Aquesta incidència no es dona
---------------	-------------------------------

Estudis de caire experimental

Cal eliminar l'ensenyament gramatical explícit i reduir-lo a instrucció implícita basada en combinació d'oracions.

Estudis qualitatius de caire sociocultural

Cal revisar com s'ensenyava gramàtica:
CONTINGUTS i METODOLOGIA

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

MARC:

Mesura 1. Revisar continguts i procediments

Contingut Integrar morfosintaxi, semàntica i pragmàtica
Enfocament lèxic per treballar l'oració
•Combettes (2007): 'semàntica gramatical'

Procediment Inducció guiada (Simard et al. 2010)
•Explícita
•Partint de problemes identificats en textos
•Orientant els textos cap a determinades nocions
Interacció a l'aula
•Littleton i Mercer (2013)
•Van Lier (2004)

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

MARC:

Mesura 2. Gramàtica i revisió de l'escrit

Revisió de
l'escrit

S'ha indicat que és important en l'escrit de
bons textos

La revisió gramatical reclama coneixements
gramaticals Cuenca (2001)

Obstacles

Alguns conceptes dels alumnes poden
impedir-la

Exemple: la concepció lineal de l'oració
(Notario, 2001)

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

INTERVENCIÓ A L'AULA:

SDG

Tasca: identificar elements oracionals
identificar errors
Focus: usos pronominals

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

INTERVENCIÓ A L'AULA:

	Contingut: selecció	Contingut: perspectiva	Ensenyament
Tractament habitual	Els clítics presentats globalment en un quadre sinòptic i fora de context	Sintàctic	Transmissiu
La present SDG	Focus en un sol pronom i alguns dels seus contextos d'ús	Sintàctic, semàntic, pragmàtic; lèxic	Dialogic

Fontich (en premsa)

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

INTERVENCIÓ A L'AULA:

	Contingut: selecció	Contingut: perspectiva	Ensenyament
Tractament habitual	Els clítics presentats globalment en un quadre sinòptic i fora de context	Sintàctic	Transmissiu
La present SDG	Focus en un sol pronom i alguns dels seus contextos d'ús	Sintàctic, semàntic, pragmàtic; lèxic	Dialogic
	↓		
El pronom "hi"	CR: 'anar a'		
	Datiu 'els' col·loquial: 'els hi' / ['əlzi]		

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

INTERVENCIÓ A L'AULA:

Tasques

D'identificar

De reparar errors

**Hi anaven a l'aula que els *hi tocava*

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

INTERVENCIÓ A L'AULA:

****Hi* anaven a l'aula...**

'Hi' = 'a l'aula'
Argument de 'anar'
Sentit locatiu
CR

Repetició de pronom i
SP

No equivalència de
'hi' en cast.
Ús agramatical de 'hi'
Domini de gramatical-
agramatical

... que els **hi* tocava

Forma dialectal del datiu 'els'
Pronunciat ['əlzi]
[i] és morfema de datiu
Permet la distinció amb acusatiu plural
masculí 'els'

'Els' és pronunciat ['əlzi] i escrit
'els hi'.

Manca de consciència entre ús
dialectal i estàndard escrit
Domini de
dialectal-estàndard-normatiu-ortogràfic

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

INTERVENCIÓ A L'AULA:

**Hi anaven a l'aula...*

*... que els *hi tocava*

'que'

Relatiu

Subjecte de 'tocava'

Antecedent: 'l'aula'

'tocar'

Verb psicològic

Comportament: 'agradar'

Datiu + verb + subjecte

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

OBJECTIUS DE LA RECERCA:

Observar com es desenvolupa la discussió gramatical

a) Al si d'un petit grup

b) Partint d'una perspectiva lèxica sobre l'oració

Observar si a) i b) ajuda

-A superar la concepció lineal de l'oració

-A reparar els errors

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

ANÀLISI:

-Qualitativa

-Descriptiva-interpretativa

-Èmica

-Orientada al procés seguit pels participants

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

RESULTATS:

[+] Concepció
lineal

El primer element
és subjecte

Intuïció sobre 'els hi'
Referència
Verbs i complements

[-] Concepció
lineal

Perfil semàntic de
'tocar'
Distribució
complementària

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

RESULTATS: El primer element és subjecte

Diàleg 1. 'Canvia hi per ells!'

1.28 Gemma: els alumnes anaven

1.29 Joana: no! no! canvia el hi que és més fàcil per ells

1.30 Gemma: també | ells anaven a l'aula

•Els conceptes dels aprenents (Fisher, 2004; Myhill, 2000; Camps i altres, 2005)

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

RESULTATS: Intuïció sobre “els hi”

Diàleg 2. ‘Sobra una mica’

1.19 Gemma: en part sobra una mica però en part no | saps?

1.20 Jordi: és que | que els hi tocava |
que els hi tocava | jo ho veig correcte

Diàleg 3. ‘Ho trobo ben dit’

1.57 Jordi: ho trobo ben dit | com aquí com l’altre ja era repetitiu a
quest no ho és

Alumnes castellanoparlants i normativa del català (Vilà, 2006;
Fontich, en premsa)

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l’aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

RESULTATS: Referència

Diàleg 4. 'No cal repetir-lo'

2.29 Rosa: ja estava especificat abans i per tant no cal repetir-lo | hi anaven a l'aula | que els tocava

Diàleg 5. 'Aquest hi torna a fer referència als estudiants!'

1.54 Sònia: aquest hi torna a fer referència als alumnes!

1.55 Jordi: sí jo xx

1.56 Joana: jo trobo que podríem prescindir d'ell

•Activitat metalingüística vs Memorització de fenòmens

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

RESULTATS: Verb i complements

Diàleg 6. 'És necessari!'

2.41 Rosa: hem eliminat el hi del principi i llavors és necessari! | el verb anar és un verb que exigeix un complement de règim \ i per tant l'hem d'especificar \ | si no volem repetir a l'aula el podem especificar.

•La complexitat de les nocions gramaticals (Milian i Camps, 2006)

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

RESULTATS: Perfil semàntic de “tocar”

Diàleg 7. Contrast català-castellà

1.33 Joana: que els tocava seria | que els hi tocava xx

1.34 Jordi: és que | jo ho trobo bé | eh? els hi tocava

1.35 Sònia: és que a mi em sona bé de les
dues maneres però perquè els tocava també | a veure |
a tu et toca allà | ¡pues te toca! [sic cast.]

•Dificultat de veure el vidre i no el paisatge (Garton i Pratt, 1989)

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

RESULTATS: Distribució complementària

Diàleg 8. 'No és correcte'

2.18 Pau: els hi és co- jo crec que és correcte | els hi tocava

2.19 Eva: no | no és correcte | perquè pot ser que sigui | li toca o
| els toca

2.20 Pau:

no! perquè hi anaven anaven a l'aula que els hi tocava

•Fossilització del coneixement gramatical (Notario, 2001; Casas, 2012)

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

Saben gramàtica, aquests alumnes?

Saber gramàtica / Aprendre gramàtica

La llengua com a objecte de reflexió

La revisió normativa de l'escrit

Ens cal saber gramàtica per revisar el que escrivim?

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Una recerca sobre gramàtica i la revisió

Un nou possible focus per la debat

Debatre sobre

- Els continguts gramaticals que ensenyen
- Els procediments d'ensenyament
- Els processos d'aprenentatge dels alumnes

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

Una recerca sobre
gramàtica i revisió

1. Marc

2. Intervenció a l'aula

3. Objectius de recerca

4. Anàlisi

5. Resultats

6. Discussió i conclusions

Un possible nou focus
per al debat

Recorregut

El grup GREAL

Gramàtica i escriptura

**Una recerca sobre
gramàtica i revisió**

1. Marc
2. Intervenció a l'aula
3. Objectius de recerca
4. Anàlisi
5. Resultats
6. Discussió i conclusions

**Un possible nou focus
per al debat**

Gràcies per la vostra atenció!

Xavier.Fontich@uab.cat

<http://gent.uab.cat/xavierfontich/>